

Patrik Gajdoš, Komunikace Českých Budějovic a nižší šlechty na přelomu 16. a 17. století, Diplomová práce, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2019, 97 s.

Posudek oponentky diplomové práce

Patrik Gajdoš se ve své diplomové práci zaměřil na komunikaci mezi jedním z královských měst a nižší šlechtou na přelomu 16. a 17. století. Jde o téma velmi podnětné, důležité, avšak současně i náročné. Zatímco v oblasti metodologie nabízejí vítanou oporu moderní výzkumy věnované komunikačním sítím a strategiím vyjednávání, bádání o nižší šlechtě se sice v České republice úspěšně rozvíjí, ale stále vykazuje mnoho bílých míst. Právě to je jeden z důvodů, proč považuji posuzovanou diplomovou práci za velmi aktuální. Představuje totiž aplikaci nejnovějších metodologických přístupů při bádání o společenské skupině, s jejíž kulturou se historici kvůli torzovitosti pramenů seznamovali jen zvolna.

Klíčovým pramenem, jež autor vytěžil, se staly knihy konceptů korespondence městské rady Českých Budějovic z let 1581 až 1582 a dále 1602 až 1604. Zahrnují 206 písemností, z nichž se 64 týkalo nižší šlechty. Vedle těchto opisů odeslané korespondence zkoumal Patrik Gajdoš také edice některých normativních pramenů, které mu umožnily zasadit projednávané kauzy do dobového právního systému. Další důležitý pramen představovaly berní rejstříky, jež přinesly významné informace o místech, na nichž se nalézal nemovitý majetek nižších šlechticů.

V úvodní kapitole poskytl autor přehled historiografie a metodologie, která byla využívána při bádání o měšťanech a nižší šlechtě. Prokázal přitom dobrou znalost přístupů, jež využívali čeští badatelé. Poměrně málo se naopak vyjadřoval k dílům zahraničních historiků, od nichž byly zpravidla zmíněné metody přejímány.

Několik dalších kapitol věnoval vysvětlení právního a sociálního postavení měšťanů a nižších šlechticů v 16. století. Poté obrátil svou pozornost ke způsobu, jakým komunikovala města. Zde si cením oddílů, v němž objasnil postup při vytváření a rozesílání písemností, jež nesly městskou pečeť. Další důležitou část představuje kapitola, v níž autor seznámil čtenáře s těmi nižšími šlechtici, na něž se ve sledovaném období obracela rada města České Budějovice nejčastěji. Stručné, avšak zajímavé medailonky osob, které se dosud ztrácely v anonymitě, autor ještě doplnil pěknou mapou, na níž vyznačil jejich nemovité majetky.

Ústřední část své diplomové práce rozdělil Patrik Gajdoš do čtyř oddílů podle hlavních témat, která městská rada Českých Budějovic s nižšími šlechtici projednávala. Prvním a nejčastějším z nich byly úvěry, při jejichž poskytování vystupovali měšťané jako příjemci i věřitelé. Autor sice poukázal na několik zajímavých jednání o půjčkách a jejich splácení, avšak celkově tuto problematiku poměrně rychle uzavřel. Vedla ho k tomu patrně skutečnost, že se tímto tématem již zabývali jiní badatelé. Přesto by bylo zajímavé, kdyby se vyjádřil k otázce, zda se věřitelské vztahy mezi českobudějovickými měšťany a nižšími šlechtici z oblasti jižních Čech shodovaly s těmi, jež popsali jeho předchůdci pro jiné oblasti, nebo zda je možné doložit nějakou neobvyklejší tendenci.

Větší prostor věnoval druhému a z hlediska čtenáře také atraktivnějšímu tématu, zahrnujícímu trestněprávní agendu. Při jejím výzkumu zachytil některé pozoruhodné případy a shromáždil

přesvědčivé doklady pro svůj závěr, že se šlechtici často snažili ovlivnit jednání městského soudu. Dále upozornil na situace, v nichž šlechta pomáhala, či naopak ztěžovala dopadení svého vlastního poddaného.

Velmi kvalitně zpracoval autor také kapitolu věnovanou správním záležitostem, jež se ve značném procentu případů týkaly stěhování na jiné panství kvůli sňatku, převzetí zavedené živnosti či dědictví. Na základě pramenů doložil, že obvykle bylo žádosti o výhost vyhověno, postihl však také situace, v nichž byl žadatel odmítnut. Čtvrtým a posledním tématem ústřední části pak bylo jednání o hospodářských záležitostech. Autor zmínil střety zájmů v oblasti obchodu se solí, pivovarnictví i rybníkářství. Současně doložil snahu dospět k rozumné dohodě.

Problematiku hledání takové dohody pak autor zajímavě rozvinul v dalším oddílu, v němž analyzoval komunikační strategie, jež byly při vyjednávání užívány. Poukázal na několik rozmanitých argumentačních přístupů, které města využívala. Zatímco v některých případech vyzdvihovala městská rada hodnotu dobrého sousedství, odvolávala se jindy spíše na čest svého protějšku, připomínala obvyklou tradici či právní normu, nebo naopak slibovala vstřícnost při řešení obdobných záležitostí, které se mohou v budoucnosti vyskytnout. Z pozice královského města, jež se těšilo přízni panovníka, pak v některých případech městská rada Českých Budějovic upozorňovala i na možné odvolání ke králi. Právě tuto analýzu komunikačních a vyjednávacích strategií považuji za velmi přínosnou. Rozhodně představuje velmi zdařilý přístup, jímž je možné prameny obdobného typu vytěžit.

Co se týče stylistiky, je tato diplomová práce napsána čtivým a srozumitelným jazykem. Jeden z omylů je sice nápadný, neboť pozměnil jméno autorky kolektivní monografie, kterou současně důrazně vyzdvihoval (Hradilová – Hladilová), avšak s ohledem na celkově malé procento překlepů v této práci jde spíše o chybu úsměvnou.

Celkově představuje diplomová práce Patrika Gajdoše cenný příspěvek k bádání o vztazích mezi městy a nižší šlechtou. Z metodologického hlediska nastiňuje řadu možností, jak vést výzkum kopií korespondence a zamýšlet se nad komunikačními strategiemi v raném novověku. Jednoznačně ji doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **v ý b o r n ě**.

V Českých Budějovicích 18. 8. 2019

Mgr. Kateřina Pražáková, Ph.D.